

нищета населения, жилищные проблемы, деградация системы традиционных воспитательных ценностей, безработица. Наше государство проявляет всестороннюю заботу о благосостоянии семьи, нравственном здоровье. В семье растут будущие граждане нашего общества. Ответственность за то, какими они будут, за их моральную и физическую закалку несут взрослые, прежде всего близкие – мать и отец. В неполной семье ребенок со временем начинает осознавать, что из родителей, например, у него есть только одна мама, это вселяет ему волнения, беспокойство, повышает возбудимость нервной системы. Все эти факторы влияют на формирование самооценки. Источников - 10.

Ключевые слова: самооценка, личность, семья, неполная семья, развитие, индивид.

Чайкіна Світлана Вікторівна – здобувач кафедри соціальної та практичної психології Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, м. Луганськ

УДК 159.98

Черкашин А.І.

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ МВС УКРАЇНИ

В статті викладені та охарактеризовані основні методологічні підходи до формування особистості працівників органів внутрішніх справ у вищих навчальних закладах МВС України. Зазначено, що врахування особистісного, діяльнісного, системного, синергетичного, компетентнісного, культурологічного та аксіологічного підходів у навчально-виховному процесі у вищих навчальних закладах МВС України буде сприяти формуванню високопрофесійної особистості працівників органів внутрішніх справ. Джерел – 16.

Ключові слова: методологічні підходи, особистість, працівники органів внутрішніх справ, вищі навчальні заклади, Міністерство внутрішніх справ

Постановка проблеми. Реформування системи Міністерства внутрішніх справ (далі – МВС) вимагає підвищення якості професійної підготовки працівників органів внутрішніх справ у вищих навчальних закладах (далі - ВНЗ) Міністерства внутрішніх справ України.

Вищі навчальні заклади Міністерства внутрішніх справ України є державними навчальними закладами, які підпорядковані МВС, засновані і діють згідно із законодавством України, реалізують відповідно до наданої ліцензії освітньо-професійні програми підготовки фахівців за певними освітньо-кваліфікаційними рівнями, забезпечують навчання, виховання та професійну підготовку осіб з урахуванням нормативних вимог у галузі вищої освіти з метою задоволення освітніх потреб особистості, суспільства і держави, а також здійснюють наукову і науково-технічну діяльність.

Демократичні процеси, які відбуваються в Україні, переорієнтація діяльності працівників ОВС з каральних функцій на надання сервісних послуг у правоохоронній галузі вимагають зміни освітньої парадигми та визначення методологічних підходів до підготовки фахівців у ВНЗ МВС України.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми дослідження методологічних підходів до підготовки фахівців у вищих навчальних закладах присвячені роботи О. М. Бандурки, Л. М. Балабанової, В. І. Барко, І. Д. Беха, О. О. Бодальова, С. П. Бочарової, С. М. Гусарова, О. В. Киричука, Н.В. Кузьміна, В. Т. Лісовського, С. Д. Максименка, Л. І. Мороз, В. І. Носкова, П. І. Підкасистого, В. О. Сластьоніна, В. О. Тюріною, О. І. Федоренко та ін.

Метою статті є визначення методологічних підходів до формування особистості працівників ОВС у ВНЗ МВС України.

Виклад основних матеріалів та результатів дослідження. Категорія «особистість» є постійним предметом різнопланових теоретичних і прикладних психологічних досліджень, практично-змістовна, методологічна складова якого постійно уточнюється.

А. М. Бойко зазначає, що особистість «у конкретно-історичних обставинах виступає як цілісність, що задана природною і певною соціальною системою...В основі загальної концепції людської особистості – реальна жива людина із плоті і крові, з внутрішніми суперечностями і потребами, проте особистість поєднує в собі риси не лише індивідуума неповторного, а й суспільно значущого, загальнолюдського. Тому вона є об'єктом вивчення філософії, психології, педагогіки, соціології та інших наук про людину» [4, с. 627].

С. У. Гончаренко пропонує розглядати особистість у широкому розумінні, як конкретну, цілісну людську індивідуальність у єдності її природних і соціальних якостей; у вужчому,

філософському розумінні, як індивід – суб'єкт соціальної діяльності, властивості якого детерміновані конкретно-історичними умовами життя суспільства. Автор вказує, що «поняття «особистість» не слід цілком ототожнювати з поняттями «індивід» (одиначний представник людського роду) та «індивідуальність» (сукупність рис, що відрізняють індивіда від усіх інших). З точки зору вченого: особистість – це певне поєднання психічних (включаючи психофізіологічні і соціально-психологічні) властивостей, спрямованості (потреби, мотиви, інтереси, світогляд, переконання тощо), рис темпераменту й характеру, здібностей, особливостей психічних процесів (відчуття, сприймання, пам'яті, уваги, емоційно-вольової сфери) [6, с.243].

Л. І. Мороз робить висновок, що «особистість – це людський індивід як суб'єкт суспільних відношень і свідомої діяльності, якому притаманна стійка система соціально значущих особистісних якостей. Завдяки цьому індивід, як людина, належить до того чи іншого суспільства. На думку вчених, особистість з'являється тільки з виникненням свідомості та самосвідомості, а її формування у філогенезі та онтогенезі обов'язково передбачає взаємодію людини з іншими людьми, суспільно-виробничу діяльність. У позиціях цих дослідників більше спільного, ніж принципово відмінного» [13, с. 22].

Відомий український психолог Г. С. Костюк стверджував, що людина стає «особистістю по мірі того, як у неї формується свідомість та самосвідомість, створюється система психічних властивостей. Остання внутрішньо визначає її поведінку, робить його здатним брати участь у житті суспільства, виконувати ті чи інші суспільні функції» [8, с. 77].

В основі визначення методологічних підходів до формування особистості у ВНЗ МВС України був покладений експериментально-генетичний метод дослідження особистості запропонований та запроваджений академіком С. Д. Максименком [12].

Суть методу полягає в тому, що розвиток особистості розглядається у поєднанні її «зовнішньої» та «внутрішньої» діяльності, їх взаємний перехід і взаємну детермінацію на всіх вікових етапах розвитку. С. Д. Максименко розглядає особистість, як складну динамічну систему, що моделює і реалізує власний генезис, забезпечуючи власний саморозвиток [12, с. 63].

Відповідно, автор зазначає, що у процесі саморозвитку особистості: «між частинами психічного цілого відбувається складна взаємодія, яка призводить до утворення нових властивостей, нових типів взаємодії та взаємовідносин. У результаті цього психічні утворення змінюються кількісно та якісно» [12, с. 57].

З нашої точки зору дослідження формування особистості працівників ОВС необхідно розглядати з урахуванням особистісного підходу.

Ми погоджуємося з думкою С. У. Гончаренка, який визначає особистісний підхід, як «послідовне ставлення педагога до вихованця як до особистості, як до самосвідомого відповідального суб'єкта власного розвитку і як до суб'єкта виховної взаємодії» [6, с. 243].

«Особистісний підхід – базова ціннісна орієнтація педагога. Яка визначає його позицію у взаємодії з кожною людиною й колективом», зазначає автор [6, с. 243].

В. В. Нікандров зазначає, що особистість у рамках особистісного підходу «(особистість|розглядається|розглядає| як воедино пов'язана сукупність внутрішніх умов (психічних станів|достатків| і властивостей)...».

Іншими словами, жодне психічне явище, будь то процес, конструкт, стан|достаток| або властивість, що виявляється в діяльності, а отже, і сама ця діяльність, і її елементи – дії і вчинки, не можуть правильно зрозуміти без урахування їх особистісної обумовленості» [11, с. 127].

Отже, впровадження особистісного підходу у навчально-виховний процес ВНЗ МВС України передбачає допомогу вихованцю в усвідомленні себе особистістю, у виявленні, розкритті його можливостей, становленні самосвідомості, в реалізації особистісно і професійно значущих і суспільно прийнятих рис, самовизначення, самореалізації та самоутвердження.

Розглядаючи значення діяльнісного підходу у формуванні особистості майбутніх працівників ОВС, ми погоджуємося з думкою В. І. Загвязинського, Р. Атаханова, які зазначають, що «розвиток особистості|особистості| відбувається|походить| в процесі її взаємодії з|із| суспільним|громадським| середовищем|середою|, а також навчання|вчення| і виховання, як шляхів|колії| привласнення|присвоєння| суспільно-вироблених способів виконання дії і їх відтворення, тобто в творчій діяльності самих учнів. Реалізація розвиваючих функцій навчання|вчення| і виховання обумовлена характером|вдачею| пізнавальних і практичних завдань|задач|, що вирішуються|рішають| в цьому процесі, а також особливостями педагогічного управління цим процесом (зокрема способом подачі інформації і її структуризацією –

послідовністю пред'явлення цілісних по сенсу|змісту| блоків і зразків|взірців| дій, осмислення рефлексії і оцінки результативності). При цьому важливо|поважно|, щоб|аби| діяльність тих, хто навчається,|виучують| здійснювалася у формі|у формі| співпраці|співробітництва| як з|із| педагогом, так і з|із| однолітками, сприяла реалізації можливостей|спроможностей| кожного, знаходилася|перебувала| в «зоні ближнього|близького| розвитку» учня (Л. С. Виготський), в якій учень має базу для подальшого|дальшого| просування і розвитку, чуйний до педагогічної допомоги і підтримки» [14, с. 22].

Відповідно, в процесі навчально-виховного процесу майбутній працівник органів внутрішніх справ опановує професійні знання та навички у творчій співпраці з вихователями, виходячи на найвищий рівень професійної рефлексії, що спонукає його до особистісно-професійного розвитку та самовиховання.

Особливого значення в нашому дослідженні набуває системний підхід, який розглядається, як «методологічний напрям у вивченні реальності, що розглядає будь-який її фрагмент як систему» [11, с. 106].

С. У. Гончаренко визначає системний підхід, як «напряму у спеціальній методології науки, завданням якого є розробка методів дослідження й конструювання складних за організацією об'єктів як систем» [6, с. 305].

Автор зазначає, що «системний підхід в педагогіці спрямований на розкриття цілісності педагогічних об'єктів, виявлення в них різноманітних типів зв'язків та зведення їх у єдину теоретичну картину» [6, с. 305].

Наголошуючи на значенні синергетичного підходу в формуванні особистості в освіті В. С. Лугай зазначає: «на засадах синергетичної парадигми можна оптимізувати й вирішення головного завдання сучасної освіти, тобто формування особистості, яка змогла б краще поєднувати індивідуальні інтереси з усіма більш загальними суспільними інтересами» [10, с. 813].

О. А. Дубасенюк вказуючи на важливість впровадження синергетичного підходу зазначає, що він «дозволяє намітити шлях до виявлення загальних підстав для об'єднання різнопредметних наукових знань у єдину систему й може стати новою концептуальною платформою їхньої інтеграції на теоретичному й методологічному рівнях» [16, с. 261].

Автор визначає, що «синергетичний підхід як методологічна орієнтація в пізнавальній і практичній діяльності, передбачає розгляд всіх соціальних систем як відкритих, нестійких, нелінійних середовищ які постійно перебувають у стані хаосу та порядку і завдяки свідомій спільній дії елементів цих систем прагнуть до самоорганізації» [16, с. 261].

В ракурсі реалізації синергетичного підходу педагогіці, на думку О. А. Дубасенюк, важливою є «ідея всебічного синергетичного розвитку людини, яка реалізується у такому психолого-педагогічному напрямі педагогічної думки, як акмеологія, яка займається вивченням: закономірностей самореалізації творчого потенціалу людей у процесі творчої діяльності на шляху до вищих досягнень (вершин); об'єктивних та суб'єктивних чинників, що сприяють чи перешкоджають досягненню вершин; закономірностей навчання вершинам життя і професіоналізму в діяльності; самоосвіти, самоорганізації і самоконтролю; закономірностям самовдосконалення, самокорекції і самореорганізації діяльності під впливом нових вимог, що йдуть як ззовні, від професії і суспільства, розвитку науки, культури, техніки, так і, особливо, зсередини, від власних інтересів, потреб і установок, усвідомлення своїх здібностей і можливостей, достоїнств і недоліків власної діяльності» [16, С. 283–284].

Відповідно, синергетичний підхід у нашому дослідженні ми розглядали, як процес набуття психолого-педагогічними системами або їх складовими певної якісної новизни, як у структурі, так й у змісті цих систем, спрямованими на самодетермінацію особистості майбутніх працівників ОВС на шляху до їх особистісного і професійного зростання.

Компетентністний підхід у нашому дослідженні розглядається в площині формування у майбутніх працівників ОВС компетенцій, що роблять їх конкурентоспроможними на ринку праці, сприяє успішному розв'язанню особистісних, професійних та суспільних завдань на шляху особистісного та професійного самовдосконалення та самовиховання.

Компетентність у навчанні розуміється, як коло питань, в яких людина добре розуміється, які набуває молода людина не лише під час вивчення предмета, групи предметів, а й за допомогою засобів неформальної освіти, внаслідок впливу середовища тощо [3, с. 408].

Н. М. Бібік зазначає, що «функції компетенцій в навчанні відображають соціальне замовлення на підготовку молоді, є умовою реалізації особистісних смислів навчання; охоплюють

реальні об'єкти навколишньої дійсності для цілеспрямованого застосування знань, умінь і способів діяльності; формують досвід предметної діяльності учня; наявні в різних навчальних предметах і освітніх галузях; є міжпредметними елементами змісту освіти; дозволяють пов'язати теоретичні знання з їх практичним використанням; становлять собою інтегральні характеристики якості підготовки учнів і комплексного контролю» [3, с. 408].

Професійна компетентність у науці розуміється, як «інтегративна характеристика ділових і особисті якостей фахівця, що відображає рівень знань, умінь, досвіду, достатніх для досягнення мети з певного виду професійної діяльності, а також моральну позицію фахівця» [9, с. 722].

В. Т. Лозовецька розглядає компетентність, як «сукупність знань і вмінь, необхідних фахівцю для здійснення ефективної професійної діяльності: вміння аналізувати і прогнозувати результати праці, використовувати сучасну інформацію щодо певної галузі виробництва» [9, с. 722].

В нашому дослідженні компетентнісний підхід розглядається, як процес, який спонукає становленню особистості майбутнього працівника ОВС у ВНЗ МВС України, як професіонала з притаманними їй компетенціями.

З нашої точки зору, процес формування особистості майбутніх працівників ОВС повинен бути спрямований на опанування кожним працівником відповідними професійними компетентностями, а саме: сформованості уміння розмірковувати й оцінювати професійні ситуації і проблеми, виявленні творчого підходу до їх вирішення; проявлення розумної ініціативи у виконанні оперативно-службових завдань; усвідомлене розуміння особистої відповідальності за результати професійної діяльності; здатність до управління підпорядкованим особовим складом; прийняття раціональних та оптимальних рішень у вирішенні конкретних завдань і проблем професійної діяльності.

Формування високопрофесійної особистості працівників ОВС не можливий без врахування культурологічного підходу. Суть підходу полягає у формуванні відповідної культури поведінки особистості на врахуванні у навчально-виховному процесі вищого навчального закладу найкращих здобутків національної й світової культур.

В загальному сенсі, культура розуміється, як система програм людської діяльності, поведінки і спілкування людини для зміни та удосконалення суспільного життя в усіх його основних виявах.

Відповідно, культурологічний підхід в формуванні особистості майбутніх працівників ОВС відображає систему відповідних форм та методів, які спрямовані на формуванні культури поведінки кожного працівника як носія цінностей культури українського народу.

Л. В. Повалій зазначає: «культура поведінки не зводиться до формального дотримання етикету. Вона становить важливу частину морального фонду особистості, є дієвим вираженням таких моральних якостей, як гуманізм, громадянськість, почуття власної гідності, що виявляються у людини повсякденно і в різних умовах соціуму – сім'ї, школі, громадських місцях, привселюдно і наодинці. Культура поведінки включає низку умінь і навичок, що допомагають у правильній організації розумової та фізичної праці, дотриманні особистої гігієни, режиму дня, способу життя. Це поняття передбачає також і певний рівень естетичної вихованості, що сприяє дотриманню почуття міри у своїй поведінці, виборі одягу, предметів вжитку тощо» [15, с. 441].

Отже, в нашому дослідженні сутнісними характеристиками моральних основ культури поведінки працівників ОВС ми вважали:

- відповідальність як своєчасне і відповідальне виконання своїх обов'язків і моральних вимог, активні й ініціативні дії, повага до прав і свобод, допомога і підтримка інших, реалізація своїх можливостей і здібностей, вимогливість до себе та до інших; самокритичність та саморегуляція своєї поведінки, протидія злу та насиллю;
- справедливість як чесність і чистосердечність у взаєминах, правдивість, об'єктивність в оцінці себе та інших, самокритичність, добросовісність;
- повага людської гідності, повага до людини, прагнення не чинити незручностей і неприємностей, ставлення до інших як до унікальної особистості, коректність, самоповага, турбота про розвиток своєї духовної і фізичної культури;
- людяність як любов до людини, повага її гідності, чуйність і турбота про інших, вміння дякувати, каятись;
- миролюбність як довір'я, доброзичливість, толерантність, поблажливості, вміння доходити консенсусу, вміння прощати, просити вибачення;
- милосердя як доброта, співчуття і допомога ближньому, лагідність, співпереживання.

В професійному плані культура поведінки відбивається в культурі праці, яка розуміється, як «матеріальна культура, до якої належить стан продуктивних сил, трудових навичок людей» [1, с. 442].

На думку О. В. Аніщенко «ставлення до праці стає головним критерієм оцінки людини, а обов'язок сумлінно працювати – одним із головних елементів у системі моральних норм і цінностей. Культура праці має складну структуру, що охоплює культуру виробничих умов, культуру трудового процесу й культурно-технічний рівень фахівця. Ставлення до праці стає головним критерієм оцінки людини, а обов'язок сумлінно працювати – одним із головних елементів у системі моральних норм і цінностей» [1, с. 442].

В аспекті опанування професійною культурою працівниками ОВС у процесі підготовки у ВНЗ МВС України О. М. Бандурка наголошує на важливість формування у них високих моральних якостей. Вчений зазначає, що: «сфера моральності охоплює не лише звичаї, традиції, неписані норми, правила поведінки й ідеали, а й, що є дуже важливим, внутрішній світ особистості, у нашому випадку – внутрішній світ працівника міліції з його уявленнями про життєві цінності, який передбачає усвідомлення себе і навколишньої дійсності й формується в процесі суспільного виховання і того впливу, що здійснюють на нього інші люди. Тому атмосфера непримиренності до будь-якого зла, кривди, дармоїдства, нечесності, кар'єризму, користоловства, поки вони не вступили в конфлікт із правовими нормами, і підтримка всього того, що відповідає принципам високої моралі, повинні прищеплюватися майбутнім працівникам міліції ще в процесі навчання» [2, с.25].

Відповідно, в нашому дослідженні опанування культурою праці майбутніми працівниками ОВС передбачає вміння й звичку раціонально планувати, організовувати та обліковувати свою навчально-професійну діяльність, неухильно дотримуватися вимог службової дисципліни та етикету, виконувати загальні завдання навчально-виховної діяльності ВНЗ, бути зразком носіння (наслідування) найкращих культурних традицій українського народу.

Розвиток культури у особистості тісно пов'язаний з формуванням у неї відповідних цінностей. Відповідно, в аспекті формування особистості майбутніх працівників ОВС виникає необхідність у врахуванні аксіологічного підходу.

В науці поняття «аксіологія» являє собою учіння про цінності суспільства, соціальних груп та особистості [5, с. 20].

В Енциклопедії освіти цінність визначається, як «властивості буття, які створює людина або які мають певне ставлення до неї» [7, с. 993].

В. А. Киричок основною дефініцією поняття «цінність» визначає «значущість певних реалій дійсності з точки зору задоволення матеріальних і духовних потреб, інтересів людини; це те, що може цінувати особистість, що є для неї значущим і важливим» [7, с. 993].

Автор зазначає, що самі цінності наповнюють сенсом існування людини і суспільства, вони значною мірою духовно відтворюють саму людину. Але цінності – це й опосередкована культурою еталон належного у досягненні потреб, який має трансцендентний характер, що виходить за межі індивідуальної свідомості.

Висновки. На підставі проведеного дослідження нами були визначені основні методологічні підходи до формування особистості у ВНЗ МВС України. Відповідно врахування особистісного, діяльнісного, системного, синергетичного, компетентнісного, культурологічного та аксіологічного підходів у навчально-виховному процесі у ВНЗ МВС України буде сприяти формуванню високопрофесійної особистості працівників ОВС.

Перспективним напрямком подальшого дослідження є визначення системи формування особистості працівників ОВС, які навчаються у ВНЗ МВС України.

Література

1. Аніщенко О. В. Культура праці / О. В. Аніщенко // Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В. Г. Кремень. – К.: Юрінко Інтер, 2008. – С. 442.
2. Бандурка О. М. Професійна етика працівників міліції: [навч. посіб.]; вид. 2-ге, доопр. / О. М. Бандурка. – Х.: ХНУВС, 2011. – 262 с.
3. Бібік Н. М. Компетентність у навчанні / Н. М. Бібік // Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В. Г. Кремень. – К.: Юрінко Інтер, 2008. – С. 408–409.
4. Бойко А. М. Особистість / А. М. Бойко // Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В. Г. Кремень. – К.: Юрінко Інтер, 2008. – С. 627–628.

5. Голованова Н. Ф. Подходы к воспитанию в современной отечественной педагогике / Н. Ф. Голованова // Педагогика. – 2007. – № 10. – С. 38–47.
6. Гончаренко С. У. Українській педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
7. Киричок В. А. Цінності / В. А. Киричок // Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В. Г. Кремень. – К.: Юрінко Інтер, 2008. – С. 992 – 993.
8. Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості / Г. С. Костюк. – К. : Рад. школа, 1989. – 608 с.
9. Лозовецька В. Т. Професійна компетентність / В. Т. Лозовецька // Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінко Інтер, 2008. – С. 722–723.
10. Лутай В. С. Синергетичний підхід в освіті / В. С. Лутай // Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінко Інтер, 2008. – С. 812–813.
11. Никандров В. В. Методологические основы психологи : [учебное пособие] / В. В. Никандров. – СПб. : Речь, 2008. – 235 с.
12. Максименко С. Д. Генезис существования личности / С. Д. Максименко. – К. : Изд-во ООО „КММ”, 2006. – 240 с.
13. Мороз Л. І. Теоретичні та прикладні засади професійно-психологічного тренінгу працівників органів внутрішніх справ України : 19.00.06 / Людмила Іванівна Мороз. – К., 2008. – 460 с.
14. Загвязинский В. И., Атаханов Р. Методология и методы психолого-педагогического исследования : [учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений] / В. И. Загвязинский, Р. Астаханов – 2-е изд., стер. – М. : Издательский центр «Академия», 2005. – 208 с.
15. Повалій Л. В. Культура поведінки / Л. В. Повалій // Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінко Інтер, 2008. – С. 441–442.
16. Професійна педагогічна освіта: акме-синергетичний підхід : [монографія] / За ред. О. А. Дубасенюк. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. – 389 с.

References

1. Anishchenko O. V. Kul'tura praci / O. V. Anishchenko // Enciklopediya osviti / Akad. ped. nauk Ukraїni; golovnij red. V. G. Kremen'. – K.: YUrinko Inter, 2008. – S. 442 .
2. Bandurka O. M. Profesijna etika pracivnikiv miliciji: [navch. posib.]; vid. 2-ge, doopr. / O. M. Bandurka. – H.: HNUVS, 2011. – 262 s.
3. Bibik N. M. Kompetentnist' u navchanni / N. M. Bibik // Enciklopediya osviti / Akad. ped. nauk Ukraїni; golovnij red. V. G. Kremen'. – K.: YUrinko Inter, 2008. – S. 408–409.
4. Bojko A. M. Osobistist' / A. M. Bojko // Enciklopediya osviti / Akad. ped. nauk Ukraїni; golovnij red. V. G. Kremen'. – K. : YUrinko Inter, 2008. – S. 627–628.
5. Golovanova N. F. Podhody k vospitaniyu v sovremennoj otechestvennoj pedagogike / N. F. Golovanova // Pedagogika. – 2007. – № 10. – S. 38–47.
6. Goncharenko S. U. Ukraїns'kij pedagogichnij slovník / S. U. Goncharenko. – K. : Libid', 1997. – 376 s.
7. Kirichok V. A. Cinnosti / V. A. Kirichok // Enciklopediya osviti / Akad. ped. nauk Ukraїni; golovnij red. V. G. Kremen'. – K.: YUrinko Inter, 2008. – S. 992 – 993.
8. Kostyuk G. S. Navchal'no-vihovnij proces i psihichnij rozvitok osobistosti / G. S. Kostyuk. – K. : Rad. shkola, 1989. – 608 s.
9. Lozovec'ka V. T. Profesijna kompetentnist' / V. T. Lozovec'ka // Enciklopediya osviti / Akad. ped. nauk Ukraїni; golovnij red. V. G. Kremen'. – K. : YUrinko Inter, 2008. – S. 722–723.
10. Lutaj V. S. Sinergetichnij pidhid v osviti / V. S. Lutaj // Enciklopediya osviti / Akad. ped. nauk Ukraїni; golovnij red. V. G. Kremen'. – K. : YUrinko Inter, 2008. – S. 812–813.
11. Nikandrov V. V. Metodologicheskie osnovy psihologi : [uchebnoe posobie] / V. V. Nikandrov. – SPb. : Rech', 2008. – 235 s.
12. Maksimenko S. D. Genezis sushchestvovaniya lichnosti / S. D. Maksimenko. – K. : Izd-vo ООО „KMM”, 2006. – 240 s.
13. Moroz L. I. Teoretichni ta prikladni zasadi profesijno-psihologichnogo treningu pracivnikiv organiv vnutrishnih sprav Ukraїni : 19.00.06 / Lyudmila Ivanivna Moroz. – K., 2008. – 460 s.

14. Zagvyazinskii V. I., Atahanov R. Metodologiya i metody psihologo-pedagogicheskogo issledovaniya : [ucheb. posobie dlya stud. vyssh. ped. ucheb. zavedenii] / V. I. Zagvyazinskii, R. Astahanov – 2-e izd., ster. – M. : Izdatel'skii centr «Akademiya», 2005. – 208 s.
15. Povalij L. V. Kul'tura povedinki / L. V. Povalij // Enciklopediya osviti / Akad. ped. nauk Ukraïni; golovniï red. V. G. Kremen'. – K. : YUrinko Inter, 2008. – S. 441–442.
16. Profesijna pedagogichna osvita: akme-sinergetichnii pidhid : [monografiya] / Za red. O. A. Dubasenyuk. – ZHitomir : Vid-vo ZHDU im. I. Franka, 2011. – 389 s.

Черкашин А.И.

Методологические подходы к формированию личности сотрудников органов внутренних дел в высших учебных заведениях МВД Украины

В статье представлены и охарактеризованы основные методологические подходы к формированию личности сотрудников органов внутренних дел в высших учебных заведениях МВД Украины. Отмечено, что учет личностного, деятельностного, системного, синергетического, компетентностного, культурологического и аксиологического подходов в учебно-воспитательном процессе в высших учебных заведениях МВД Украины будет способствовать формированию высокопрофессиональной личности сотрудников органов внутренних дел. Источников – 16.

Ключевые слова: методологические подходы, личность, работники органов внутренних дел, высшие учебные заведения, Министерство внутренних дел.

Cherkashyn A.

Methodological approaches to the personality of law enforcement officers in the higher educational establishments of MIA of Ukraine

The paper set out and described the basic methodological approaches to the personality of law enforcement officers in the higher educational establishments of MIA of Ukraine. It is noted that taking into account personal, active, systematic, synergistic, competence, cultural and axiological approaches in the educational process in higher educational establishments of MIA of Ukraine will promote a highly the person of law enforcement officers. Sources – 16.

Key words: methodological approaches, person, law enforcement officers, higher educational establishments, Ministry of the interior affairs.

Черкашин Андрій Іванович - кандидат психологічних наук, доцент, професор кафедри тактико-спеціальної підготовки Харківського національного університету внутрішніх справ

UDK 159.99

Czernikova A. O.

SOCIAL AND PSYCHOLOGICAL FACTORS INCREASING EGOCENTRISM IN ADOLESCENCE

The article deals with social and psychological factors increasing egocentrism in adolescence. Identify the causes of individual differences in egocentrism in boys and installation features of their social situation of development. There was an analysis of the impact on young of families, the nature of communication and relationships with peers and teachers. Therefore, the direction of this paper is to clarify the features of position and status of factors that can serve the cause of increased egocentrism in adolescence. Sources - 7.

Keywords: egocentric personality, adolescence, self-centered, «emotional jam " egocentric speech, setting, reflection.

Statement of the problem. Phenomenology egocentrism takes place at the level of perception, thinking, speech and emotional processes. As the property of the individual and as a mechanism for self-absorption the egocentrism is determined by the needs of the ego-stabilization system and its regulatory intrapersonal interactions. Therefore, self-centeredness appears along with the formation of personality.

Egocentrism - is a system property of the personality, in which there are several levels at which self-absorption appears as a property of cognitive processes, as a condition of semantic sphere of consciousness as a personality and as a focus of psychological quality.

Egocentrism reflects this interaction between man and the environment, as well as its relation to the world in general, is characterized by its focus on the human form of "I" in this world. The world of self-centered person is considered only in the context of their own convenience and exceptional value. Since there is nothing in man is not and does not develop by itself, but only in relationship styles and methods of child-rearing as a base, which is formed and youthful self-centeredness.